

LIBRIS | We know
DANIEL books
SILVA

PORTRETUL UNEI SPIOANE

Traducere din limba engleză
DANA-LIGIA ILIN

LITERA
București

1

THE LIZARD PENINSULA, CORNWALL

Rembrandt a fost cel care a rezolvat definitiv misterul. Mai apoi, în prăvăliile de modă veche în care își făceau cumpărăturile și în cârciumioarele întunecate de pe țărm în care beau, se dojeneau că le-au scăpat semnele grăitoare și râdeau din toată inima de unele dintre teoriile lor mai trase de păr despre adevărata natură a ocupației lui. Pentru că nici în visele lor cele mai îndrăznețe nu se gândiseră măcar la posibilitatea ca bărbatul taciturn din capătul îndepărtat al Gunwalloe Cove¹ să fie un restaurator de picturi, și încă unul cu faimă mondială.

Nu era primul străin care ajungea în Cornwall având o taină, însă puțini și-o păziseră cu mai mare strășnicie sau cu mai mult stil și mister. Un exemplu grăitor era felul în care obținuse locuința pentru el și soția sa frumoasă, însă mult mai tânără. După ce a ales căsuța pitorească de pe creasta falezei – după cum se spune, pe nevăzute –, a plătit în avans chiria pe toate cele douăsprezece luni, de toate formalitățile ocupându-se discret un avocat oarecare din Hamburg. Peste două săptămâni s-a instalat în căsuță ca și cum ar fi întrepris un raid asupra unui avanpost inamic.

¹Golfuleț (în limba engleză) (n.tr.)

Cei care l-au întâlnit în primele incursiuni în sat au fost izbiți de remarcabila lui lipsă de deschidere. Părea să nu aibă vreun nume – cel puțin, nu unul pe care să vrea să-l comunice – și vreo țară de origine pe care s-o poată găsi cineva. Duncan Reynolds, pensionat de treizeci de ani de la căile ferate și socotit cel mai versat dintre locuitorii din Gunwalloe, l-a descris ca pe „un om încifrat”, în vreme ce alte aprecieri mergeau de la „distant” la „insuportabil de grosolan”. Cu toate acestea, nu puteau să nu fie de acord că sătucul Gunwalloe din vestul comitatului Cornwall devenise un loc mult mai interesant.

Cu timpul, au putut să afle că numele lui era Giovanni Rossi și, la fel ca frumoasa lui soție, avea rădăcini italienești. Ceea ce a făcut ca totul să pară cu atât mai ciudat când au început să observe mașini oficiale pline cu indivizi cu un aer oficial bântuind pe străzile satului noaptea târziu. Și apoi, erau cei doi tipi care uneori pescuiau în golfuleț. Părerea generală era că sunt cei mai nepricepuți pescari văzuți vreodată. De fapt, cei mai mulți presupuneau că nu sunt deloc pescari. Firește, după cum se întâmpla de obicei într-un sătuc ca Gunwalloe, s-a pornit o ciondăneală aprigă despre adevărata identitate a nou-venitului și felul muncii lui – o ciondăneală careia i-a pus capăt, în cele din urmă, *Portretul unei tinere*, ulei pe pânză, 104 x 86 cm, de Rembrandt van Rijn.

N-avea să se știe niciodată exact când a ajuns acolo. Au presupus că pe la jumătatea lui ianuarie, pentru că atunci au observat o schimbare spectaculoasă a obiceiurilor lui zilnice. Într-o zi umbla pe creasta plină de hârtoape a falezei din Lizard Peninsula ca și cum s-ar fi luptat cu o conștiință împovărată; a doua zi stătea în fața unui șevalet din living, cu o pensulă în mână,

o paletă în cealaltă și muzică de operă bubuind atât de tare, că puteai auzi văicăreala până dincolo de Mount's Bay, în Marazion. Dată fiind apropierea căsuței lui de poteca de pe coastă, puteai – dacă te opreai în punctul potrivit și întindeai gâtul în unghiul potrivit – să-l vezi în atelier. Dar, pe măsură ce se scurgeau săptămânile, a devenit limpede că se îndeletnicea cu meșteșugul numit conservare, sau, mai adesea, restaurare.

– Ce naiba o mai fi însemnând și asta? a întrebat într-o seară Malcolm Braithwaite, pescuitor de homari retras din activitate, care mirosea tot timpul a mare, în cârciuma Mielul și Drapelul.

– Înseamnă că drege afurisenia aia, a zis Duncan Reynolds. Un tablou e ca o făptură vie, care răsuflă. Când ajunge la bătrânețe se cojește și se scofâlcește – ca tine, Malcolm.

– Am auzit că-i o copilă.

– Frumușică, a încuviințat Duncan. Obrajii ca merele. Arată de parcă ai putea s-o mănânci.

– Știm cine-i pictorul?

– Încă mai trudesce la asta.

Și trudeau, chiar așa. Au scormonit prin multe cărți, au umblat pe multe site-uri de pe internet și au căutat oameni care știau despre artă mai multe decât ei – „ei” fiind o categorie care includea cea mai mare parte a populației din vestul comitatului Cornwall. În cele din urmă, la începutul lui aprilie, Dottie Cox, de la prăvălia satului, și-a luat inima-n dinți și pur și simplu a întrebat-o pe tânăra și frumoasa italiancă despre tablou când a venit la cumpărături. Femeia a ocolit întrebarea cu un zâmbet echivoc. Apoi, cu geanta de pai atârnată pe umăr, s-a întors în pas săltat în golfulețul ei, cu coama de păr negru fluturată de vântul primăverii.

La câteva minute după ce a ajuns, văicăreala operei a încetat și obloanele căsuței au căzut ca niște pleoape.

Au rămas închise bine în săptămâna următoare, moment în care restauratorul și frumoasa lui soție au dispărut fără veste. Timp de câteva zile, locuitorii din Gunwalloe s-au temut că poate n-au de gând să se mai întoarcă. Și câțiva chiar s-au muștră singuri că au iscodit și și-au vârât nasul în treburile personale ale perechii. Apoi, într-o dimineață, pe când răsfoia *The Times* în prăvălia din sat, Dottie Cox a observat un reportaj de la Washington, D.C., despre dezvelirea unui portret pictat de Rembrandt, pierdut de mult – un portret care arăta întocmai ca acela zărit în căsuța din capătul îndepărtat al golfulețului. Și așa a fost dezlegat misterul.

Printr-o coincidență, aceeași ediție din *The Times* avea pe prima pagină un articol despre o serie de explozii misterioase în patru centrale nucleare secrete din Iran. Nimeni din Gunwalloe nu și-a închipuit că ar putea fi vreo legătură. Cel puțin, încă nu.

Restauratorul era schimbat când s-a întors din America; vedeau asta. Cu toate că rămânea reticent în privința întâlnirilor personale – și nu era din soiul pe care ai vrea să-l surprinzi în întuneric –, era limpede că i se ridicase de pe umeri o mare povară. Din când în când vedeau un zâmbet pe fața lui colțuroasă, iar lumina izvorâtă din ochii lui de un verde nefiresc părea ceva mai puțin reținută. Până și lungile lui plimbări zilnice erau altfel. Dacă înainte tropăia pe poteci ca un posedat, acum părea că plutește deasupra falezei învăluite în ceață ca un spirit arthurian care s-a întors acasă după multă vreme petrecută într-o țară îndepărtată.

– Mie îmi pare că a fost dezlegat de un jurământ sacru, a spus Vera Hobbs, proprietărea brutăriei din sat.

Însă când i s-a cerut să-și spună părerea despre felul aceluia jurământ, a refuzat. La fel ca toți ceilalți, se făcuse de râs încercând să ghicească ocupația noului lor consătean.

- Și apoi, i-a sfătuit ea, e mai bine să-i dăm pace. Altfel, data viitoare când el și frumoasa lui nevastă pleacă din Lizard, s-ar putea să fie de-a binelea.

Într-adevăr, pe când minunata vară se topea încetul cu încetul, planurile de viitor ale restauratorului au devenit principala grijă a întregului sat. Cum contractul de închiriere a căsuței expira în septembrie și nu exista vreo dovadă palpabilă că are de gând să-l reînnoiască, au început să facă eforturi mascate de a-l convinge să rămână. Ceea ce-i trebuia restauratorului, au hotărât ei, era ceva care să-l țină legat de coasta din Cornwall - o muncă în care să-și folosească îndemânarea aparte și care să-i dea ceva de făcut în afară de hoinăreală pe faleză. N-aveau habar ce anume ar fi presupus acea muncă și cine să i-o ofere, dar au luat asupra lor sarcina delicată de a încerca s-o găsească.

După multă sfătuială, lui Dottie Cox i-a venit, în cele din urmă, ideea de a organiza Primul Festival Anual al Artelor din Gunwalloe, cu faimosul restaurator de tablouri Giovanni Rossi ca președinte onorific. A doua zi dimineață i-a făcut propunerea soției lui, când a venit în prăvălie la ora obișnuită. Femeia chiar a râs timp de câteva minute. Oferta era măgulitoare, a zis după ce și-a revenit, însă nu credea că este genul de lucruri cu care *signor* Rossi ar fi de acord. Refuzul lui oficial a venit curând după aceea, iar Festivalul Anual al Artelor din Gunwalloe s-a veștejit din mugur. N-avea importanță; după câteva zile au prins de veste că restauratorul a închiriat căsuța pe încă un an. Din nou

chiria a fost plătită complet, și de toate formalitățile s-a ocupat același avocat oarecare din Hamburg.

Cu asta, viața a reintrat în ceva asemănător cu normalul. Îl vedeau pe restaurator la mijlocul dimineții, când venea în sat cu soția să facă cumpărăturile, și îl vedeau din nou pe la mijlocul după-amiezii, când colinda pe creastă în haina Barbour, cu șapca trasă mult pe frunte. Și dacă nu le oferea un salut așa cum se cuvine, nu se simțeau jigniți. Și dacă el părea frământat de ceva, îl lăsau să rezolve singur. Și dacă un străin venea în sat, îi urmăreau fiecare mișcare până ce pleca. Or fi venit ei din Italia, restauratorul și nevasta lui, dar acum aparțineau comitatului Cornwall, și Dumnezeu să-l ajute pe smintitul care ar fi încercat să-i ducă iar de acolo.

Totuși, erau câțiva pe Lizard care credeau că povestea nu era atât de simplă, iar un bărbat anume n-avea nici o îndoială în această privință. Teddy Sinclair era proprietarul unei pizzerii destul de bune din Helston și adeptul teoriilor mari și mici ale conspirației. Teddy credea că aselenizarea e o înșelătorie. Teddy credea că atentatele de la 11 septembrie au fost puse la cale de americani. Și Teddy credea că bărbatul din Gunwalloe Cove ascundea mai mult decât știința de a tămădui tablouri.

Ca să-și dovedească teoria o dată pentru totdeauna, i-a adunat pe săteni la Mielul și Drapelul în a doua joi din noiembrie și a dezvăluit o diagramă care semăna un pic cu tabelul periodic al elementelor. Scopul ei era să stabilească, fără umbră de îndoială, că exploziile de la centralele nucleare iraniene erau opera unui spion israelian legendar, pe nume Gabriel Allon – și că același Gabriel Allon trăia acum pașnic în Gunwalloe Cove sub numele Giovanni Rossi. Când râsetele s-au potolit, în fine, Duncan Reynolds a zis că e cea mai mare

tâmpenie pe care a auzit-o de când niște francezi au hotărât că Europa ar trebui să aibă o monedă comună. Însă de această dată Teddy nu s-a dat bătut, și pe bună dreptate, după cum avea să se dovedească. Pentru că Teddy s-o fi înșelat el în privința aselenizării, s-o fi înșelat în privința lui 11 septembrie, dar în ceea ce-l privește pe bărbatul din Gunwalloe Cove, teoria lui era din toate punctele de vedere adevărată.

A doua zi dimineață, de Remembrance Day¹, satul s-a trezit cu știrea că restauratorul și nevasta lui au dispărut. Cuprinsă de panică, Vera Hobbs a dat fuga în golfuleț și s-a uitat pe ferestrele casei. Lucrurile restauratorului erau împrăștiate pe o masă joasă, iar pe șevalet era un tablou cu o femeie despuiată întinsă pe o canapea. Verei i-a trebuit un moment ca să-și dea seama că respectiva canapea semăna leit cu cea din living, iar femeia era cea pe care o vedea în fiecare dimineață în brutăria ei. În ciuda stingherelii, Vera nu reușea să-și smulgă privirea de acolo, deoarece se întâmpla să fie una dintre cele mai izbitor de frumoase picturi pe care le văzuse de când se știa. De asemenea, era un semn foarte bun, și-a spus pe când se întorcea în sat. O astfel de pictură nu era genul de lucru pe care un om să-l lase în urmă când fuge de undeva. În cele din urmă, restauratorul și nevasta lui aveau să se întoarcă. Și Dumnezeu să-l apere pe blestematul ăla de Teddy Sinclair dacă n-o făceau.

¹ 11 noiembrie, ziua comemorării victimelor din Primul Război Mondial (n.tr.)

2

PARIS

Prima bombă a explodat la 11.46, pe Avenue des Champs-Élysées, la Paris. Directorul serviciului francez de securitate avea să spună mai târziu că nu a primit nici un avertisment în privința atentatului, o declarație de care poate că detractorii lui ar fi râs dacă numărul morților n-ar fi fost atât de mare. Semnele erau la vedere, au zis ei. Le-ar fi putut scăpa numai orbilor sau celor care nu vor să vadă.

Din punctul de vedere al Europei, momentul atacului nu putea fi mai prost ales. După decenii de cheltuieli sociale generoase, o mare parte din Vechiul Continent se clătina pe muchia dezastrului fiscal și monetar. Datoriile urcaseră până la cer, trezoreriile erau goale, iar cetățenii răsfățați îmbătrâneau și erau dezamăgiți. La ordinea zilei era austeritatea. În climatul actual, nici o vacă nu era considerată prea sacră; sănătatea, învățământul, artele, până și beneficiile pensionarilor suferiseră reduceri drastice ale bugetului. De-a lungul așa-zisei periferii a Europei, economiile mai mici se prăbușeau ca piesele de domino. Grecia se scufunda încetul cu încetul în Marea Egee, Spania era la terapie intensivă, iar Miracolul Irlandez se dovedise a nu fi altceva decât un miraj. În saloanele elegante din Bruxelles, mulți eurocrați îndrăzneau să spună în

gura mare ceea ce cândva era de negândit - că visul integrării europene e pe moarte. Iar în clipele lor mai negre, câțiva chiar se întrebau dacă nu cumva urma să moară și Europa așa cum o știau ei.

Altă credință puternică zăcea zdrențuită în acel noiembrie - aceea că Europa ar putea să absoarbă un val nesfârșit de imigranți musulmani din fostele ei colonii și, în același timp, să-și păstreze cultura și modul de viață fundamental. Ceea ce începuse după al Doilea Război Mondial ca un program temporar pentru a compensa lipsa mâinii de lucru modificase acum permanent chipul continentului. Suburbii musulmane turbulente înconjurau aproape fiecare oraș, iar în virtutea evoluției demografice, câteva țări păreau să fie sortite ca până la sfârșitul secolului să aibă o populație majoritar musulmană. Nimeni aflat în poziție de conducere nu s-a ostenit să consulte populația băștinașă a Europei înainte să deschidă larg porțile, iar acum, după ani de relativă pasivitate, băștinașii începeau să riposteze. Danemarca impusese restricții draconice în privința căsătoriei imigranților. Franța interzisese să fie purtat în public vâlul complet pentru față. Iar elvețienii, care abia se suportau între ei, au hotărât că nu doresc prin târgușoarele și orașele lor bine gospodărite priveliștea neplăcută a minaretelor. Cărmuitorii din Marea Britanie și Germania au declarat că multiculturalismul, religia virtuală a Europei post-creștine, este literă moartă. Proclamând că majoritatea nu se va mai supune voinței minorității, au anunțat că nu se vor face că nu văd extremismul care înflorește în sânul ei. Se părea că vechea înfruntare a Europei cu islamul intrase într-o fază nouă și posibil periculoasă. Erau mulți care se temeau că va fi o luptă inegală. Una dintre tabere era bătrână, obosită și în mare măsură

mulțumită de sine. Cealaltă putea fi întărâtată până la nebunie ucigașă de o mângălitură dintr-un ziar danez.

Problemele cu care se confrunta Europa nu se vedeau nicăieri mai limpede decât în Clichy-sous-Bois, *banlieue*¹ arabă instabilă aflată chiar lângă Paris. Suburbia, focarul răzmerițelor cu victime care au cuprins Franța în 2005, avea una dintre cele mai mari rate de șomaj din țară, precum și una dintre cele mai mari rate de delictе violente. Atmosfera din Clichy-sous-Bois era atât de ostilă forțelor de ordine, încât poliția franceză prefera să nu intre în ansamblurile de locuințe sociale care dădeau în clocot – inclusiv cea în care Nazim Kadir, un algerian de douăzeci și șase de ani, angajat la faimosul restaurant Fouquet's, trăia împreună cu doisprezece alți membri ai familiei sale extinse.

În acea dimineață de noiembrie a ieșit din apartament pe întuneric ca să se purifice la moscheea construită cu bani saudiți, cu un imam școlit de saudiți, care nu vorbea deloc franceza. După ce a îndeplinit acest foarte important stâlp al islamului, a luat autobuzul 601AB până în suburbia Le Raincy, apoi a urcat într-un tren RER până la gara Saint-Lazare. De acolo a luat metrourul pe ultima parte a drumului. În nici un moment n-a stârnit bănuielile autorităților sau ale celorlalți pasageri. Haina lui groasă ascundea faptul că poartă o vestă cu explozibili.

A ieșit din stația George V la ora obișnuită, 11.40, și a pornit în sus pe Avenue des Champs-Élysées. Cei destul de norocoși ca să supraviețuiască infernului care avea să urmeze au spus după aceea că nu era nimic neobișnuit în înfățișarea lui, cu toate că proprietarul unei florării cunoscute a susținut că observase

¹ Suburbie (în limba franceză în original) (n.tr.)